

Kapitein Jan Coenders, varende voor de admiraliteit van Friesland.

Lieuwe van Aitzema geeft in het derde deel (blz. 821) van zijn statige foliantenreeks over de „*Saken van Staet en oorlogh*” een verslag van Tromp en andere hoofd-officieren over een episode uit den eersten zeeoorlog met Engeland. Het gaat over den tweedaagschen zeeslag bij de Vlaamsche kust op 12 en 13 Juni 1653, waarbij de Hollanders het niet tegen de Engelschen konden houden en door het sobere goed geschreven rapport der ooggetuigen, op 21 Juni 1653 uitgebracht aan de Staten-Generaal, krijgen we een duidelijken indruk van den slag.

Een der redenen van den tegenslag was het „in den anderen kringen” van sommige schepen, die te dicht bijelkaar bleven en daardoor niet voldoende van hun geschut gebruik konden maken, immers gevaar liepen hunne kameraden te treffen. Den tweeden dag van den slag was dit in het bijzonder het geval met vier schepen, waaronder dat van den „*capiteyn Coenders van Hartingen*”, die „mal-kanderen confuys aenboort raeckten” en onder den vijand vielen, met gevolg dat die schepen genomen werden met uitzondering van dat van Coenders, dat los raakte en weer bij de vaderlandsche vloot terecht kwam.

Kapitein Coenders was tot dusverre alleen uit deze „relatie” van Tromp c. s. bekend. De heer S. Haagsma, de kenner van Friesland's zeegeschiedenis¹⁾ meende dat de latere vice-admiraal Rudolf Coenders wel een en de-

¹⁾ Vrije Fries, 18, blz. 356, 358 (noot), 379.

zelfde persoon zou zijn, wat echter onaannemelijk was omdat Rudolf, een Groninger, die ook onder de Friesche admiraliteit stond in 1653 slechts 15 jaren oud was¹⁾ en ook afdoende blijkt uit het hieronder afgedrukte vonnis van den krijgsraad ter zee van 11 Juli 1653, waarbij kapitein *Jan Coenders*, onbekwaam werd verklaard om verder ter zee te dienen.

„De Heeren van den Crijtschraet ter Zee voor de ho(og)mo(gende) heeren Staten Generael gecommitteert totte ordinaris judicature van de acties, disobedientie en wanbedrijven, die bij eenige capiteynen op staats oorlochschepen onder de vlagge van den Heer Lt. admiraal Tromp tegens de Engelsen sijn begaen, int bywesen van de heeren hoogmo(gende) gedeputeerden gehooft hebbende de aenclachte eysch ende conclusie gedaen bij den advocaet fiscael Teunis Faber contra *Cap(iteijn) Jan Coenders, vaerende voor de Admiraliteyt van Vrieslant* opt schip genaemt *Graeff Willem*, mitsgaders sijne bescheeden, en mondelinge verantwoordinge van den voorschreven Capiteijn tot verificatie van sijn onschult overgelevert, soo ist dat de voorschreven Crijtschraet, alle de stucken geexamineert, partyen in haere defensie gehooft en alles ripelijck geconsidereert hebbende 't geene ter materie dienende is, doende recht uyt den naem ende van wegen de hoog mogende heeren Staten Generael deser geunieerde provincien, hebben den voorschreven Capiteijn verclaert, gelyck sij hem verclaeren by desen, onbequaem ter zee meer te dienen, deportteeren hem van syne qualiteyt en bedieninge, mits dat de victuailje bij hem alreede gecocht op sijn schip sal worden gependteert en voor dese reis gebeneficieert te sijnen profijte, ontseggende den Advocaet fiscael sijne verderen eysch ende conclusie.

Aldus gedaen ende gearresteert ter vergaderinge van den gemelten Crijtschraet int schip Brederode desen 11

¹⁾ J. A. Feith. De vice-admiraal Rudolf Coenders. Gron. Volksalmanak, 1900.

Julij 1653, leggende voor Rammekens.

M. Harpts. Tromp.	Johan Evertsen.
	Michiel Adr. Ruyter.
	Pieter Floris.
In presentie van gedeputeer-	G. De Wildt.
den van Haer Ho. Mog. :	Leendert Aersen Haechs-
Dirk Meerman.	wout. (?)
Gerrit Twisch.	Arent Dircks.
Johan van Bonberghen.	Adriaen Nicolaese Heins.
Henr. Wolfsen.	Gillis Jansen.
	Jacob Cleydick. (?)
	A. v. d. Hulst.
	Jacob Adriaense Persen. (?)

De minuut van deze sententie, eigenhandig geteekend door Tromp, de Ruyter en meerdere beroemde zeehelden, werd onlangs door mij gevonden in den boedel van Mej. Kronenberg te Arnhem en berust nu in het Gemeentemuseum aldaar. Wanneer wij ons herinneren dat de archieven onzer admiraliteiten grootendeels verbrand zijn, dan mag deze vondst wel een buitenkansje heeten.¹⁾ Zij geeft het vervolg op de mededeeling van Tromp en laat zien hoe het verward inelkaar raken der vier schepen leidde tot afzetting van Coenders, die bevel voerde op het schip genaamd „Graeff Willem”, dat ook ter gelegenheid van den slag bij Ter Heide (10 Aug. 1653) genoemd wordt als een „fluyt van Vrieslandt”.

Onze Jan Coenders was zeer waarschijnlijk een Groninger. Of het den door Mr. Feith genoemden Jr. Johan of Jan Coenders was, den vader van den vice-admiraal Rudolf is nog onzeker, omdat deze volgens Feith te land diende.

Arnhem.

P. C. J. A. BOELES.

¹⁾ Het archief van de admiraliteit v. Harlingen verbrandde in 1771, andere in 1844 bij den brand in het Departement van Marine te 's Gravenhage.